CYNGOR SIR CEREDIGION

Adroddiad i'r:	**Pwyllgor Moeseg a Safonau**
Dyddiad y cyfarfod:	**19 Mai 2021**
Teitl:	**Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Moeseg a Safonau, 2020/21**
Pwrpas yr adroddiad:	**Cyflwyno Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Moeseg a Safonau drafft i'w ystyried, cyn ei gyflwyno i'r Cyngor**

Cyflwyniad
Mae drafft o Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Moeseg a Safonau, 2020/21 wedi'i baratoi ac mae wedi'i atodi (Atodiad A)

Gofynnir i'r Pwyllgor ystyried yr adroddiad drafft a gwneud unrhyw newidiadau sy'n briodol yn ei farn ef, cyn cyflwyno'r adroddiad yn y Cyngor llawn.

Gofynion y dyfodol
O fis Mai 2022, bydd cyflwyno adroddiad blynyddol i'r Awdurdod cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol (sy'n golygu cyfnod 12 mis yn gorffen gyda 31 Mawrth) mewn perthynas â'r flwyddyn honno, yn dod yn ofyniad statudol, yn unol ag Adran 63 **Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021**.
Mae Adran 63 yn diwygio Rhan 3 Deddf Llywodraeth Leol 2000 ("Deddf 2000"): Dyletswydd y pwyllgor safonau i lunio adroddiad blynyddol.

Yn y dyfodol, bydd yn rhaid i'r adroddiad blynyddol ddisgrifio sut mae swyddogaethau'r pwyllgor wedi'u cyflawni yn ystod y flwyddyn ariannol.
Yn benodol, bydd yn rhaid i'r adroddiad gynnwys **crynodeb** o—

a) yr hyn a wnaed i gyflawni'r swyddogaethau cyffredinol a phenodol a roddwyd i'r pwyllgor gan adran 54 neu 56 Deddf 2000, sef ei swyddogaethau gan gynnwys:

- hybu a chynnal safonau uchel ymddygiad gan aelodau ac aelodau cyfetholedig yr awdurdod, a
- cynorthwyo aelodau ac aelodau cyfetholedig yr awdurdod i gadw at god ymddygiad yr awdurdod.
- cynghori'r awdurdod ar fabwysiadu neu adolygu cod ymddygiad,
- monitro gweithrediad cod ymddygiad yr awdurdod, a
- cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi aelodau ac aelodau cyfetholedig yr awdurdod ar faterion sy'n ymwneud â chod ymddygiad yr awdurdod.

b) adroddiadau ac argymhellion a wnaed neu a atgyfeiriwyd at y pwyllgor o dan Bennod 3 Deddf 2000. Bydd hyn yn cynnwys:
   - Atgyfeiriadau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru at y Swyddog Monitro

c)camau a gymerwyd gan y pwyllgor ar ôl iddo ystyried adroddiadau ac argymhellion o'r fath;

d)hysbysiadau a roddir i'r pwyllgor o dan Bennod 4 Deddf 2000, Bydd hyn yn cynnwys:

- Argymhellion Panel Dyfarnu Cymru.

Nodir y materion hyn yn Atodiad A.

Yn ogystal, o fis Mai 2022, rhaid i'r adroddiad blynyddol hefyd gynnwys asesiad y pwyllgor o ran i ba raddau y mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol y Cyngor wedi cydymffurfio â'u dyletswyddau o dan adran 52A (1) Deddf 2000 (fel y'i mewnosodwyd gan Adran 62 Deddf 2021) yn ogystal â'i ddyletswyddau ei hun, yn ystod y flwyddyn ariannol.

Mae'r rhain i:

1)(a)gymryd camau rhesymol i hybu a chynnal safonau uchel o ran ymddygiad aelodau'r grŵp hwnnw, a

(b) cydweithio â phwyllgor safonau'r cyngor (ac unrhyw is-bwyllgor i'r pwyllgor hwnnw), o ran arfer swyddogaethau'r pwyllgor safonau.

2)rhoi sylw i unrhyw ganllawiau ynghylch eu swyddogaethau a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru.

Dylai'r adroddiad blynyddol hefyd gyfeirio at y ffordd y mae'r pwyllgor wedi cyflawni ei swyddogaethau newydd (a nodir yn Adran 62):

o—

(a)monitro i ba raddau mae arweinyddion grwpiau gwleidyddol ar y cyngor yn cydymffurfio â'u dyletswyddau o dan adran 52A(1), a

(b)chynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi arweinyddion grwpiau gwleidyddol ar y cyngor ynghylch materion sy'n ymwneud â'r dyletswyddau hynny.”

Caiff yr adroddiad blynyddol hefyd gynnwys argymhellion i'r awdurdod ynghylch unrhyw fater y mae gan y pwyllgor swyddogaethau mewn perthynas ag ef.

Rhaid i'r Cyngor ystyried pob adroddiad blynyddol a wneir gan ei bwyllgor safonau cyn diwedd 3 mis gan ddechrau gyda'r diwrnod y bydd yr awdurdod yn cael yr adroddiad.

Argymhellion:	**Bod y Pwyllgor yn cymeradwyo Adroddiad Blynyddol drafft y Pwyllgor Moeseg a Safonau, 2020/21 (Atodiad A), cyn ei gyflwyno i'r Cyngor.**
Atodiadau:	**Atodiad A – Adroddiad Blynyddol Moeseg a Safonau Drafft, 2020/21**
Cefndir statudol:	**Deddf Llywodraeth Leol 2000** **Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021**
Dogfennau cefndir:	**Dim**
Swyddog Adrodd:	Dana Jones, Swyddog Gwasanaethau Democrataidd a Safonau
Dyddiad:	09 Ebrill 2021

Pwyllgor Moeseg a Safonau

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

Adroddiad Blynyddol 2020/21

Deg Egwyddor Gyffredinol Bywyd Cyhoeddus

Anhunanoldeb – Dylai aelodau wasanaethu dim ond lles y cyhoedd ac ni ddylent byth roi dim mantais neu anfantais i ddim person yn amhriodol.	**Barn bersonol** – Caiff yr Aelodau ystyried barn pobl eraill, gan gynnwys eu grwpiau gwleidyddol, ond dylent gyrraedd eu casgliadau eu hunain ar y materion sydd ger eu bron a gweithredu yn unol â'r casgliadau hynny.
Gonestrwydd ac uniondeb – Ni ddylai aelodau roi eu hunain mewn sefyllfaoedd lle gellir cwestiynu eu gonestrwydd a'u huniondeb, ni ddylent ymddwyn yn amhriodol, a dylent, ar bob achlysur, osgoi dangos ymddygiad o'r fath.	**Parch at eraill** – Dylai aelodau hybu cydraddoldeb trwy beidio â gwahaniaethu yn anghyfreithlon yn erbyn dim person, a thrwy drin pobl â pharch, waeth beth fo'u hil, eu hoedran, eu crefydd, eu rhyw, eu cyfeiriadedd rhywiol neu eu hanabledd. Dylent barchu didueddrwydd ac uniondeb swyddogion statudol yr awdurdod a'i weithwyr eraill.
Gwrthrychedd – Dylai aelodau wneud penderfyniadau ar sail teilyngdod, gan gynnwys wrth wneud penodiadau, rhoi contractau, neu argymell unigolion am wobrau neu fudd.	**Dyletswydd i gynnal y gyfraith** – Dylai aelodau gynnal y gyfraith ac, ar bob achlysur, weithredu yn unol â'r ymddiriedaeth y mae gan y cyhoedd yr hawl i'w rhoi ynddynt.
Atebolrwydd – Dylai aelodau fod yn atebol i'r cyhoedd am eu gweithredoedd a'r modd y maent yn cyflawni eu cyfrifoldebau, a dylent gydweithredu'n llwyr ac yn onest ag unrhyw waith craffu sy'n briodol i'w swydd benodol.	**Stiwardiaeth** – Dylai aelodau wneud beth bynnag y gallant ei wneud i sicrhau bod eu hawdurdodau yn defnyddio eu hadnoddau yn ddarbodus, ac yn unol â'r gyfraith.
Bod yn agored – Dylai'r Aelodau fod mor agored â phosib ynghylch eu gweithredoedd a rhai eu hawdurdod, a dylent fod yn barod i roi rhesymau dros y camau hynny.	**Arweinyddiaeth** – Dylai'r aelodau hybu a chefnogi'r egwyddorion hyn trwy arweiniad, a thrwy esiampl, a dylent weithredu mewn ffordd sy'n sicrhau neu'n diogelu hyder y cyhoedd.

“Pwyllgor Nolan ar Safonau mewn Bywyd Cyhoeddus”

Cynnwys

	Tudalen
1. Rhagair gan Gadeirydd y Pwyllgor	4
2. Cylch Gorchwyl y Pwyllgor a'r Datganiad o Weledigaeth	5
3. Rolau a Swyddogaethau'r Pwyllgor Moeseg a Safonau	8
4. Aelodaeth y Pwyllgor 2020/21	10
5. Gwaith y Pwyllgor yn 2020/21	16
6. Cod Ymddygiad – Adroddiad y Swyddog Monitro	22
7. Blaenoriaethau'r Dyfodol	36
8. Mynychu'r Pwyllgor / Cysylltu â ni	38

DRAFT

1

Rhagair gan Gadeirydd y Pwyllgor

Mae'n bleser gen i gyflwyno adroddiad blynyddol y Pwyllgor Moeseg a Safonau am y flwyddyn o 1 Ebrill 2020 hyd 31 Mawrth 2021. Bu hon yn flwyddyn ryfedd ac anarferol i'n Pwyllgor ni, fel y bu i'r Awdurdod yn gyffredinol. Oherwydd y cyfyngiadau a ddaeth yn sgil y pandemig, bu'n rhaid i ni roi o'r neilltu ein cynlluniau i barhau'r rhaglen o hyfforddi Cynghorwyr - gan gynnwys aelodau Cynghorau Cymuned a Thref - ar y Côd Ymarfer. Ond fe hoffwn sicrhau'r Awdurdod a'r cyhoedd fod hyn yn dal yn flaenoriaeth ar gyfer y dyfodol, pan fydd modd llacio'r cyfyngiadau presennol.

Fe gyfarfu'r pwyllgor ond dwywaith yn unig eleni, ar 5 Awst a 19 Tachwedd, ond llwyddwyd i ddelio yn brydlon â cheisiadau gan aelodau am Ollyngiad er mwyn iddynt fedru cymryd rhan mewn achosion lle 'roedd ganddyn nhw fuddiant rhagfarnol. Cawsom ein goleuo hefyd ar y materion a adroddwyd gan yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus a'r Panel Dyfarnu yn ymwneud â chynnal safonau.

Ar nodyn personol, gan mai dyma fydd fy adroddiad olaf fel Cadeirydd y Pwyllgor, 'rwyf am ddiolch i'm cyd-aelodau, i'r Swyddog Monitro a'r holl swyddogion sydd wedi rhoi cefnogaeth werthfawr a chyngor arbenigol i ni. Hefyd fe hoffwn ddiolch i chi, Gynghorwyr, a'ch llongyfarch ar gydymffurfio'n drylwyr â chanllawiau'r Côd Ymarfer.

Rwy'n dymuno'n dda i fy olynydd yng Nghadair y Pwyllgor Moeseg a Safonau, ac i'r ddau aelod newydd a fydd yn olynu Rif Winfield a fi ym mis Medi 2021.

Hywel Wyn Jones
Cadeirydd Pwyllgor Moeseg a Safonau, 2020-21

DRAFT

2
Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Moeseg a Safonau a'r Datganiad o Weledigaeth

Mae'r Cyngor wedi sefydlu Pwyllgor Moeseg a Safonau yn unol â Rheoliadau Pwyllgor Safonau (Cymru) 2001 (2001/2283) (fel y'u diwygiwyd (2006/1849), 2007/951).

CYFANSODDIAD

Aelodaeth

Mae'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn cynnwys naw aelod. Mae ei aelodaeth yn cynnwys:

- Pum aelod 'annibynnol', nad ydynt yn Gynghorwyr nac yn Swyddogion nac yn gymar i Gynghorydd na swyddog o'r Cyngor hwn nac o unrhyw awdurdod perthnasol arall fel y diffinnir yn y Rheoliadau, a benodir yn unol â'r weithdrefn sydd yn y Rheoliadau;
- Dau Gynghorydd Sir [heblaw am Arweinydd y Cyngor ac unrhyw aelod o'r Cabinet];
- Dau aelod o Gynghorau Tref a Chymuned sydd yn gyfan gwbl neu'n bennaf yn ardal y Cyngor ('aelodau o Bwyllgor Cymuned')

Cyfnod yn y Swydd

- Penodir aelodau annibynnol am gyfnod o ddim llai na phedair blynedd a dim mwy na chwe blynedd. Gellir eu hailbenodi am un cyfnod olynol pellach na fydd yn fwy na phedair blynedd. Estynnwyd cyfnod un Aelod Annibynnol yn y swydd yn ystod 2019/20.
- Bydd cyfnod yr aelodau hynny o'r Cyngor sy'n aelodau o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn y swydd yn para tan ddechrau'r etholiad llywodraeth leol nesaf yn dilyn eu penodi. Bydd hyn yn dod i ben ym mis Mai 2022.

- Bydd cyfnod aelod o Bwyllgor Cymuned yn y swydd yn para tan yr etholiad llywodraeth leol arferol nesaf yn dilyn eu penodi. Bydd hyn yn dod i ben ym mis Mai 2020.

Cworwm - Ni fydd gan gyfarfod o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau gworwm oni fydd:

- o leiaf tri aelod yn bresennol, a bod;
- o leiaf hanner yr aelodau sy'n bresennol (gan gynnwys y Cadeirydd) yn Aelodau Annibynnol.

Aelodau Pwyllgorau Cymuned - Ni fydd aelod o Bwyllgor Tref/Cymuned yn cymryd rhan yn nhrafodion y Pwyllgor Moeseg a Safonau pan fydd unrhyw fater sy'n ymwneud â'u Cyngor Cymuned yn cael ei ystyried;

Cadeirio'r Pwyllgor

- Rhaid i Aelod Annibynnol gadeirio'r Pwyllgor Moeseg a Safonau.
- Etholir y Cadeirydd a'r Is-gadeirydd gan aelodau'r Pwyllgor Moeseg a Safonau am ba un bynnag yw'r cyfnod byrraf o blith y canlynol:-
  - ➢ cyfnod o nid llai na phedair blynedd ac nid mwy na chwe blynedd, neu
  - ➢ hyd nes y daw cyfnod yr unigolyn hwnnw yn y swydd fel aelod annibynnol o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau i ben

  Os bydd y Cadeirydd yn absennol o gyfarfod o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yna bydd Is-gadeirydd y Pwyllgor, os yw'n bresennol, yn llywyddu.
  Os bydd Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau ill dau'n absennol o gyfarfod o'r Pwyllgor hwnnw, bydd yr aelodau hynny o'r Pwyllgor sy'n bresennol yn dewis aelod annibynnol o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau i lywyddu.

DATGANIAD O WELEDIGAETH

"Ein Gweledigaeth yw y bydd gan bobl Ceredigion ymddiriedaeth a hyder y bydd pawb sy'n cael eu hethol i swydd mewn Llywodraeth Leol yn ein sir yn gweithio i'r safonau moesegol a moesol uchaf wrth wasanaethu eu cymuned"

DRAFT

3
Rolau a Swyddogaethau’r Pwyllgor Moeseg a Safonau

Roedd gan y Pwyllgor Moeseg a Safonau'r rolau a’r swyddogaethau canlynol:

- hybu a chynnal safonau ymddygiad uchel gan y Cynghorwyr,
- cynorthwyo’r Cynghorwyr, yr Aelodau Cyfetholedig a chynrychiolwyr yr eglwys a rhieni-lywodraethwyr i gadw at God Ymddygiad yr Aelodau;
- cynghori’r Cyngor ynglŷn â mabwysiadu neu ddiwygio Cod Ymddygiad yr Aelodau;
- monitro gweithrediad Cod Ymddygiad yr Aelodau;
- cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi Cynghorwyr, aelodau cyfetholedig a chynrychiolwyr yr eglwys a rhieni-lywodraethwyr ar faterion sy’n ymwneud â Chod Ymddygiad yr Aelodau;
- rhoi gollyngiadau i Gynghorwyr, i Aelodau Cyfetholedig ac i gynrychiolwyr yr eglwys a rhieni-lywodraethwyr parthed y gofynion sy’n ymwneud â buddiannau, fel y nodir **yn rhifyn 2016 Cod Ymddygiad yr Aelodau; Adran (81(4) & (5) Deddf Llywodraeth Leol 2000 a Rheoliadau Pwyllgorau Safonau (Caniatáu Gollyngiadau)(Cymru) 2001 (2001/2279).**
- ymdrin ag unrhyw adroddiadau o dribiwnlys achos neu dribiwnlys achos interim, ac unrhyw adroddiad oddi wrth y Swyddog Monitro ynghylch unrhyw fater a atgyfeiriwyd at y swyddog hwnnw gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru; fel y nodir yn (adran 73(1) **Deddf Llywodraeth Leol 2000, Rheoliadau Ymchwiliadau Llywodraeth Leol (Swyddogaethau Swyddogion Monitro a Phwyllgorau Safonau)(Cymru) 2001))(2001/2281) (fel y’u diwygiwyd; 2009/2578), a Rheoliadau**

Llywodraeth Leol (Pwyllgorau Safonau, Ymchwiliadau, Gollyngiadau ac Atgyfeirio (Cymru) (Diwygio) 2016 (2016/85).

- arfer yr uchod mewn perthynas â'r Cynghorau Cymuned sy'n gyfan gwbl neu'n bennaf yn ei ardal ac aelodau'r Cynghorau Cymuned hynny; (Adran 56(1) Deddf Llywodraeth Leol 2000) i benodi panel apelio o dri, gyda mwyafrif o aelodau annibynnol, y bydd un ohonynt yn gweithredu fel Cadeirydd, ar gyfer cwynion a wneir gan aelodau o'r cyhoedd o dan weithdrefn gwyno'r Cyngor.

Gall enghreifftiau o'r math o waith a wneir gan y Pwyllgor Moeseg a Safonau gynnwys:

- cymryd rhan mewn datblygu deunyddiau hyfforddiant ar y Cod, gan gynnwys siart lif sy'n crynhoi prif ddarpariaeth y cod

- mynychu sesiynau hyfforddi ar y Cod ar gyfer y Cyngor Sir a'r Cynghorau Cymuned a chymryd rhan ynddynt

- mynychu cyfarfodydd y Cyngor a'r Pwyllgorau i arsylwi ar drafodion

- cyflwyno gweithdrefnau sy'n caniatáu i'r Cynghorwyr fod yn bresennol yng nghyfarfodydd y Pwyllgor i gyflwyno cais am ollyngiad yn bersonol

DRAFT

4

Aelodaeth y Pwyllgor

Aelodaeth y Pwyllgor Moeseg a Safonau 2020/21

1af Ebrill 2020 – 31ain Mawrth 2021

Aelod o'r Pwyllgor	**Cyfnod yn y Swydd**	**Cyfnod fel Cadeirydd ac Is-gadeirydd**
Mr Hywel Wyn Jones (Cadeirydd) Aelod Annibynnol	2/09/17-26/09/21	Cadeirydd:22/02/19-26/09/21 i gyd-fynd â'i gyfnod yn y swydd
Mrs Caroline White (Is-gadeirydd) Aelod Annibynnol	01/08/13-01/08/19. Estynnwyd gan y Cyngor ar 1/8/19: 1/8/19-30/7/23	Is-gadeirydd 22/02/18-01/08/19. Estynnwyd gan y Pwyllgor Moeseg a Safonau ar 12/7/19: hyd at 21/2/22
Mr Rif Winfield Aelod Annibynnol	27/09/17-26/09/21	
Ms Carol Edwards Aelod Annibynnol	22/02/18-21/02/24	
Mr John Weston Aelod Annibynnol	22/02/18-21/02/24	
Y Cynghorydd Dai Mason Cyngor Sir Ceredigion	05/05/17-Etholiadau Llywodraeth Leol Mai 2022	
Y Cynghorydd Odwyn Davies	05/05/17-	

DRAFT

Cyngor Sir Ceredigion	Etholiadau Llywodraeth Leol Mai 2022.	
Y Cynghorydd Julian Evans (Cynrychiolydd Cyngor Cymuned)	05/05/17- Etholiadau Llywodraeth Leol Mai 2022	
Y Cynghorydd Gill Hopley (Cynrychiolydd Cyngor Cymuned)	05/05/17- Etholiadau Llywodraeth Leol Mai 2022	

DRAFT

Aelodau'r Pwyllgor

Moeseg a Safonau presennol

 Mr Hywel Wyn Jones (Cadeirydd)	**Mae Hywel Wyn Jones yn gyn-Ysgrifennydd Gweinyddol Prifysgol Cymru, Aberystwyth. Am ddeng mlynedd bu'n aelod o Bwyllgor Safonau Awdurdod Heddlu Dyfed-Powys (gyda chyfnod fel Cadeirydd). Mae wedi gwasanaethu fel Aelod Annibynnol o Bwyllgor Moeseg a Safonau Cyngor Sir Ceredigion ers 2012, ac fel y Cadeirydd ers Chwefror 2018. Mae hefyd yn Gadeirydd Pwyllgor Safonau Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru. Bydd cyfnod Hywel yn y swydd yn dod i ben ar 26/9/21**
 Mrs Caroline White (Is-gadeirydd)	**Mae Caroline White yn athrawes wedi ymddeol. Yn ystod ei gyrfa 26 mlynedd yn y byd addysg cafodd lawer o gyfrifoldebau o ran rheoli ysgol gyfan a daeth yn Bennaeth Cynorthwyol cyn ymddeol. Fe'i penodwyd yn Aelod Annibynnol o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ym mis Awst 2013 a chafodd ei hethol yn Is-gadeirydd ym mis Chwefror 2018.**

DRAFT

 Mr Rif Winfield	**Mae Rif Winfield wedi mwynhau gyrfa yn y sectorau gwleidyddol, masnachol a gwirfoddol. Bu'n Gynghorydd Bwrdeistref etholedig ym 1972.** **Bu'n Gyfarwyddwr sefydlol Cymdeithas Mudiadau Gwirfoddol Ceredigion am 17 o flynyddoedd, gan gynnwys cyfnod o fod yn Gadeirydd.** **Mae wedi bod yn Aelod Annibynnol o Bwyllgor Moeseg a Safonau Ceredigion ers 2011.** **Bydd cyfnod Rif yn y swydd yn dod i ben ar 26/9/21**
 Mrs Carol Edwards	**Ymgymhwysodd Carol Edwards fel Llyfrgellydd Siartredig o'r Coleg Llyfrgellydd yn Aberystwyth. Bu'n gweithio i Gyngor Sir Clwyd, Ysbyty Llwynhelyg (fel llyfrgellydd meddygol) cyn mynd yn ôl i Aberystwyth i weithio yn Llyfrgell Genedlaethol Cymru am dros 20 mlynedd. Roedd yn Bennaeth Adran rhwng 2010 a 2013.** **Ar hyn o bryd mae'n Rheolwr Llywodraethiant a Chlerc Bwrdd Ymddiriedolwyr Llyfrgell Genedlaethol Cymru.** **Penodwyd Carol yn Aelod o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ym mis Chwefror 2018.**
 Mr John Weston	**Roedd John Weston yn Gynllunydd Tref, ac yna fe'i cyflogwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru fel archwiliwr perfformiad, cyn iddo ymddeol yn 2013. Bu'n cynnal archwiliadau o fewn Cynghorau yng Nghymru a hefyd gyda'r Heddlu a Gwasanaethau Tân ac Achub Cymru.** **Penodwyd John yn Aelod Annibynnol o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ym mis Chwefror 2018.**

DRAFT

<table>
<tr>
<td>

Y Cynghorydd Dai Mason (Cyngor Sir Ceredigion)</td>
<td>Roedd Dai Mason yn beiriannydd dylunio yn IBERS, ac yna'n Gyfarwyddwr Cwmni yn y diwydiant adloniant/teithio.

Mae'n Llywodraethwr Ysgol.

Ers 2012 ef yw'r Cynghorydd Sir sy'n cynrychioli Ward Trefeurig. Bu'n Gadeirydd ar Gyngor Sir Ceredigion yn 2016/17.

Penodwyd i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ym mis Mai 2012.</td>
</tr>
<tr>
<td>

Y Cynghorydd Odwyn Davies (Cyngor Sir Ceredigion)</td>
<td>Mae Odwyn Davies yn ffermwr.
Ers 1999, ef yw'r Cynghorydd Sir sy'n cynrychioli Ward Llangybi.
Bu'n gyn-arweinydd ar y cyd ar Gangen Urdd Gobaith Cymru yn ardal Llangybi.
Mae'n Aelod o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ers Mai 2012.</td>
</tr>
</table>

DRAFT

  Dr Julian Evans (Cynrychiolydd y Cynghorau Cymuned)	**Roedd Julian Evans yn Feddyg Deintyddol o 1978, ac yn rhedeg ei ddeintyddfa ei hun hyd nes iddo ymddeol yn 2008.** **Daeth yn Gynghorydd ar Gyngor Tref Ceinewydd yn 1982 gan fod yn Faer ar bum achlysur.** **Bu'n cynrychioli Ward Ceinewydd ar Gyngor Sir Ceredigion rhwng 1995 a 1999.** **Mae'n Aelod o bwyllgor dethol yr ynadon ac yn gyn-ddiffoddwr tân rhan amser. Mae hefyd yn Gyn-lywodraethwr Ysgol. Ef yw Cadeirydd Cangen Ceredigion Un Llais Cymru.** **Penodwyd i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn 2017.**
  Y Cynghorydd Gill Hopley (Cynrychiolydd y Cynghorau Cymuned)	**Cafodd Gill Hopley yrfa lwyddiannus mewn dylunio ffasiwn a manwerthu o 1987 tan iddi ymddeol yn 2016.** **Mae'n Gynghorydd ar Gyngor Tref Ceinewydd ers 1991 gan fod yn Faer ar sawl achlysur.** **Bu'n cynrychioli Ward Ceinewydd ar Gyngor Sir Ceredigion rhwng 1999 a 2017. Hi oedd Cadeirydd Cyngor Sir Ceredigion yn 2015.** **Penodwyd i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn 2017.**

Pryd mae'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn cyfarfod?

Mae'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn cyfarfod yn rheolaidd. Gellir trefnu cyfarfodydd hefyd ar adegau eraill os oes amgylchiadau eithriadol.

DRAFT

5
Gwaith y Pwyllgor yn 2020/2021

DRAFT

1. CEISIADAU AM OLLYNGIAD

2018/19
Ystyriodd y Pwyllgor 21 cais gan Gynghorwyr Sir a Chymuned a Thref yn ystod y flwyddyn.

O'r rhain:

- roedd 9 cais gan Gynghorwyr Sir a
- 13 gan Gynghorwyr Tref a Chymuned

2019/20
Ystyriodd y Pwyllgor 15 cais gan Gynghorwyr Sir a Chymuned a Thref yn ystod y flwyddyn.

O'r rhain:

- Cynghorwyr Sir: 13
- Cynghorwyr Tref a Chymuned 2

O'r rhain:

- rhoddwyd 15
- gohiriwyd 0
- gwrthodwyd 0
- tynnwyd 0 yn ôl

2020/21

Ystyriodd y Pwyllgor 18 cais gan Gynghorwyr Sir a Chymuned a Thref yn ystod y flwyddyn.

O'r rhain:

- Cynghorwyr Sir: 10
- Cynghorwyr Tref a Chymuned 8

- rhoddwyd 18
- gohiriwyd 0
- gwrthodwyd 0
- tynnwyd 0 yn ôl

Nodir y sail y gall y Pwyllgor roi gollyngiad arni yn Rheoliadau Pwyllgor Safonau (Caniatáu Gollyngiadau) (Cymru) 2001 (Rheoliad 2)

Y rhesymau mwyaf cyffredin y rhoddwyd gollyngiadau gan y Pwyllgor oedd:

- a) mae gan ddim llai na hanner aelodau'r awdurdod perthnasol neu hanner aelodau un o bwyllgorau'r awdurdod (yn ôl fel y digwydd) y mae'r busnes i gael ei ystyried ganddo fuddiant sy'n ymwneud â'r busnes hwnnw;
- d) mae natur buddiant yr aelod yn golygu na fyddai cyfranogiad yr aelod yn y busnes y mae'r buddiant yn ymwneud ag ef yn niweidio hyder y cyhoedd yn y modd y mae busnes yr awdurdod perthnasol yn cael ei gynnal

- f) gellir cyfiawnhau cyfranogiad yr aelod yn y busnes y mae'r buddiant yn ymwneud ag ef oherwydd rôl neu arbenigedd penodol yr aelod.

  O’r 18 gollyngiad a roddwyd:
  - rhoddwyd 4 i siarad yn unig
  - rhoddwyd 14 i siarad a phleidleisio

O’r gollyngiadau a roddwyd:
- rhoddwyd 18 am gyfnod hyd at 12 mis
- rhoddwyd 0 am gyfnod hyd at 6 mis

DRAFT

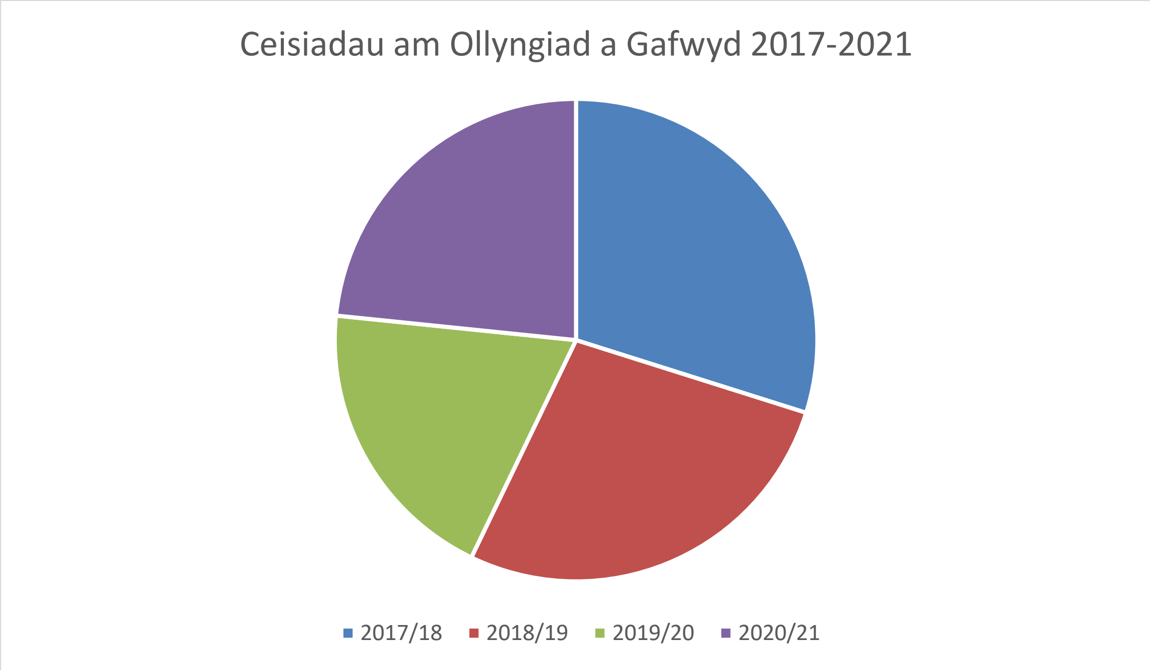

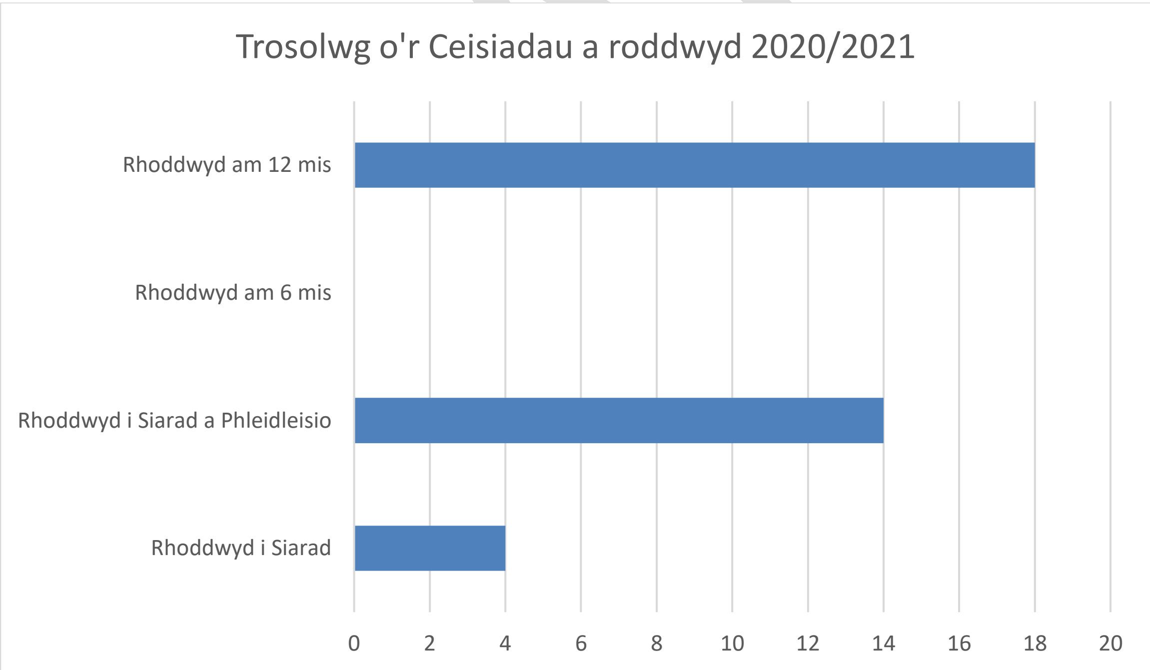

Nid yw negeseuon atgoffa ynghylch adnewyddu gollyngiadau yn cael eu hanfon at yr Aelodau. Daw'r gollyngiadau i ben yn awtomatig ar ddiwedd bob tymor. Caiff unrhyw geisiadau am ymestyn yr amser eu trin fel ceisiadau newydd er mwyn sicrhau bod yr Aelodau yn adolygu'r angen a'r rheswm am y gollyngiad yn iawn.

Mae'r Pwyllgor yn ystyried pob cais yn ôl ei rinweddau.

Gellir gweld manylion y ceisiadau yr ymdriniwyd â nhw gan y Pwyllgor fel rhan o agendâu/cofnodion cyfarfodydd y Pwyllgor ar wefan Cyngor Sir Ceredigion:

http://www.ceredigion.gov.uk/eich-cyngor/cynghorwyr-a-phwyllgorau/pwyllgorau/pwyllgor-safonau-a-moeseg/
Anogir ymgeiswyr i fynychu cyfarfodydd yn bersonol.

Yn ystod 2018/19, mynychodd 2 Aelod y Pwyllgor yn bersonol.
Yn ystod 2019/20, mynychodd 2 Aelod y Pwyllgor yn bersonol.
Yn ystod 2020/21, mynychodd 4 Aelod y Pwyllgor (trwy fideo-gynadledda) (mewn perthynas â 13 cais)

2. PANEL DYFARNU CYMRU.

Dywedwyd yn y cyfarfod ar 19 Tachwedd 2020 y bu nifer o ddogfennau a oedd wedi'u diweddaru, sef:
• Canllawiau Llywyddol: Anhysbysrwydd
• Canllawiau Llywyddol: Datgeliad
• Canllawiau Llywyddol: Rôl y Swyddog Monitro yn nhrafodion PDC

Nododd yr aelodau gynnwys y dogfennau hyn.

Rhoddodd y Cadeirydd drosolwg o adroddiad ar benderfyniad Panel Dyfarnu Cymru mewn perthynas â'r Cynghorydd Neil McEvoy, Cyngor Dinas Caerdydd a hysbysodd yr Aelodau fod yr adroddiad ar gael ar wefan PDC.

3. COFLYFR COD YMDDYGIAD OMBWDSMON GWASANAETHAU CYHOEDDUS CYMRU

Cyflwynodd y Swyddog Monitro Faterion Coflyfr Cod Ymddygiad yr Ombwdsmon i'r Pwyllgor:

- Coflyfrau Cod Ymddygiad Rhifyn 23 – Ionawr 2020

Ni chyhoeddwyd unrhyw rai eraill yn ystod y cyfnod adrodd hwn.

4. HYFFORDDIANT

Yng nghyfarfod 05 Awst 2020, cytunwyd bod swyddogion yn trafod cyfleoedd i ddarparu hyfforddiant trwy fideo-gynadledda neu hyfforddiant wedi'i recordio ymlaen llaw.

Cytunwyd yn y cyfarfod ar 19 Tachwedd 2020, bod swyddogion yn trafod cyfleoedd i ddarparu hyfforddiant trwy fideo-gynadledda neu hyfforddiant wedi'i recordio ymlaen llaw a bod Cynghorau Tref/Cymuned yn cael eu holi a oes ganddynt unrhyw geisiadau hyfforddi penodol mewn perthynas â'r cod a chynnal cyfarfodydd o bell.

5. RECRIWTIO AELODAU ANNIBYNNOL

Cyflwynodd y Swyddog Craffu a Safonau yr adroddiad ar recriwtio dau aelod annibynnol newydd i'r Pwyllgor yn y cyfarfod a gynhaliwyd ar 19 Tachwedd 2020. Penodwyd y Cadeirydd presennol Mr Hywel Wyn Jones a Mr Rif Winfield i ddechrau ar 27/9/2011 ac fe'u hailbenodwyd ar 27/9/2017. Bydd eu priod gyfnodau yn y swydd yn dod i ben ar 26/9/2021. Nid oedd yr aelodau hyn bellach yn gymwys ar gyfer eu hailbenodi. O ganlyniad, roedd angen recriwtio dau aelod annibynnol newydd i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau i gynnal cyfansoddiad y Pwyllgor, fel y nodir yn y Cyfansoddiad, ac fel sy'n ofynnol gan ddeddfwriaeth.

CYTUNODD y Pwyllgor i argymell i'r Cyngor:

1) Y disgrifiad o'r swydd, manyleb y person a'r meini prawf yn amodol ar y diwygiadau.

.

2) Aelodaeth y Panel Dethol fel a ganlyn:
    - Cadeirydd y Cyngor
    - Aelod Panel Annibynnol/Lleyg (wedi'i enwebu gan y Swyddog Monitro): Yr Athro John Williams
    - Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau (neu aelodau annibynnol eraill a enwebwyd gan y Swyddog Monitro yn ôl yr angen)
    - Cynrychiolydd Cyngor Tref a Chymuned wedi'i enwebu gan Un Llais Cymru.

6. YMGYNGORIADAU LLYWODRAETH CYMRU – Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 Rheoliadau i sefydlu cyd-bwyllgorau corfforedig- Rhan 5

Yng nghyfarfod 19 Tachwedd 2020, dywedwyd bod Llywodraeth Cymru ar hyn o bryd yn ymgynghori ar y rheoliadau drafft a fyddai'n sefydlu pedwar Cydbwyllgor Corfforedig rhanbarthol ledled Cymru. Gofynnwyd i

aelodau'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ystyried cwestiynau 8 (a) (b) ac (c) y ddogfen ymgynghori.

CYTUNWYD y dylai aelodau a staff Cydbwyllgor Corfforedig fod yn destun Cod Ymddygiad ac y dylai'r cod fod yn debyg i god Prif Gyngor a bod pob aelod cyfetholedig yn cael ei gwmpasu gan god h.y. y rheini sydd â hawliau pleidleisio a’r rheini sydd hebddynt. Bydd hyn yn rhan o'r ymateb corfforaethol i'r ymgynghoriad.

7. GWEITHDY
Cynhaliwyd gweithdy o Aelodau'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ar 04 Mawrth 2021 i drafod y canllawiau Drafft gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar y Cod Ymddygiad. Anfonwyd argymhellion at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn unol â hynny.

8. CASGLIADAU
Cafodd y Pwyllgor flwyddyn gymharol dawel oherwydd pandemig Covid-19, ac roeddent yn ddiolchgar iawn am gyngor a chymorth y Swyddog Monitro, a Swyddogion Safonau yn ystod y ddau gyfarfod a gynhaliwyd, ac mewn perthynas â'r ymarferion ymgynghori.

DRAFT

6
Cod Ymddygiad – Adroddiad y Swyddog Monitro

1. Mae’n ofynnol i bob Cynghorydd Sir, Cynghorydd Tref/Cymuned ac Aelod Cyfetholedig gydymffurfio â’r **Cod Ymddygiad ar gyfer Cynghorwyr** a fabwysiadwyd gan y Cyngor sy'n cydymffurfio â gofynion gorfodol y Cod Ymddygiad Enghreifftiol a gyhoeddwyd gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru.

2. Dylid anfon cwynion yn ymwneud â honiad bod Cynghorydd Sir wedi torri'r Cod at yr Ombwdsmon yn uniongyrchol a/neu at Swyddog Monitro'r Cyngor

3. Mae'r Ombwdsmon hefyd yn cyhoeddi canllawiau ar wefan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar sut i wneud cwyn am aelod etholedig ar Daflen Ffeithiau.

4. Mae gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru fodiwlau hyfforddiant e-ddysgu ar gael i Gynghorwyr ar Academi Cymru Gyfan, gan gynnwys Moeseg a Safonau (Datblygiad Cynghorwyr), a Chanllawiau ynglŷn â’r Cyfryngau Cymdeithasol.

5. Cyhoeddodd Panel Dyfarnu Cymru Ganllawiau ar Gosbau yn ystod 2019

6. Caiff Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru benderfynu y dylai'r Swyddog Monitro ymchwilio i gŵyn, neu caiff ofyn i Bwyllgor Moeseg a Safonau’r Cyngor wneud penderfyniad. Mae’r opsiynau sydd ar gael i’r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn cynnwys dim camau pellach, cerydd a gwaharddiad dros dro am hyd at 6 mis.

7. Os yw'r Ombwdsmon yn ymchwilio i honiad o dorri'r Cod ac yn dod i'r casgliad bod hyn wedi digwydd, bydd yr Ombwdsmon yn anfon adroddiad o'i ganfyddiadau ymlaen at y Swyddog Monitro ac at y Cynghorydd dan sylw.

DRAFT

8. Os yw'r Ombwdsmon o'r farn bod yr achos yn un difrifol, yna ceir anfon y mater ymlaen at Banel Dyfarnu Cymru sydd â’r pŵer i anghymhwyso cynghorydd am hyd at 5 mlynedd.

9. Cafodd Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) | 2021 Gydsyniad Brenhinol yn ystod 2020/21. Mae adran 62 y Ddeddf yn nodi dyletswyddau ychwanegol i arweinwyr grwpiau gwleidyddol, i gynnal safonau ymddygiad, a fydd mewn grym o fis Mai 2022.

DRAFT

ADRODDIAD Y SWYDDOG MONITRO

<u>1.Cwynion a gafwyd</u>

BLYNYDDOEDD BLAENOROL

2018/2019
Ystyriodd y Swyddog Monitro 17 o gwynion yn erbyn Aelodau mewn perthynas â'r Cod Ymddygiad.

O’r rhain:

- roedd 13 yn erbyn Cynghorwyr Sir
- roedd 4 yn erbyn Cynghorwyr Tref/ Cymuned.

Mae'r tabl isod yn dangos dadansoddiad o'r cwynion a gafwyd:

Cynghorwyr Sir	
Aelod ar Aelod	**0**
Y Cyhoedd ar Aelod	**9**
Swyddog ar Aelod	**4**
Hunanatgyfeiriadau at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru	**0**
	Cyfanswm: 13
Cynghorwyr Tref/ Cymuned	
Aelod ar Aelod	**0**
<u>Y Cyhoedd ar Aelod</u>	**4**
	Cyfanswm: 4

2019/2020
Ystyriodd y Swyddog Monitro 13 o gwynion yn erbyn Aelodau mewn perthynas â'r Cod Ymddygiad.

O’r rhain:
- roedd 11 yn erbyn Cynghorwyr Sir
- roedd 2 yn erbyn Cynghorwyr Tref/ Cymuned.

Mae'r tabl isod yn dangos dadansoddiad o'r cwynion a gafwyd:

Cynghorwyr Sir	**Cwynion a gafwyd**
Aelod ar Aelod	**0**
Y Cyhoedd ar Aelod	**3**
Swyddog ar Aelod	**8**
Hunanatgyfeiriadau at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru	**0**
	Cyfanswm: 11
Cynghorwyr Tref/ Cymuned	
Aelod ar Aelod	**2**
Y Cyhoedd ar Aelod	**2**
	Cyfanswm: 13

BLWYDDYN GYFREDOL: 2020/2021

Ystyriodd y Swyddog Monitro 23 o gwynion yn erbyn Aelodau mewn perthynas â'r Cod Ymddygiad.

O’r rhain:
- roedd 17 yn erbyn Cynghorwyr Sir
- roedd 5 yn erbyn Cynghorwyr Tref/ Cymuned.

Tarddiad y cwynion:

Cynghorwyr Sir	**Nifer y cwynion a gafwyd**
Aelod ar Aelod	**1**
Y Cyhoedd ar Aelod	**11**
Swyddog ar Aelod	**4**

DRAFT

Hunanatgyfeiriadau at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru	**0**
Clerc y Cyngor Tref/Cymuned	**1**
	Cyfanswm: 17
Cynghorwyr Tref/ Cymuned	
Aelod ar Aelod	**1**
Y Cyhoedd ar Aelod	**4**
Hunanatgyfeiriadau at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru	**0**
Cyfanswm	
Atgyfeiriad cynghorydd gan y Swyddog Monitro	**1**

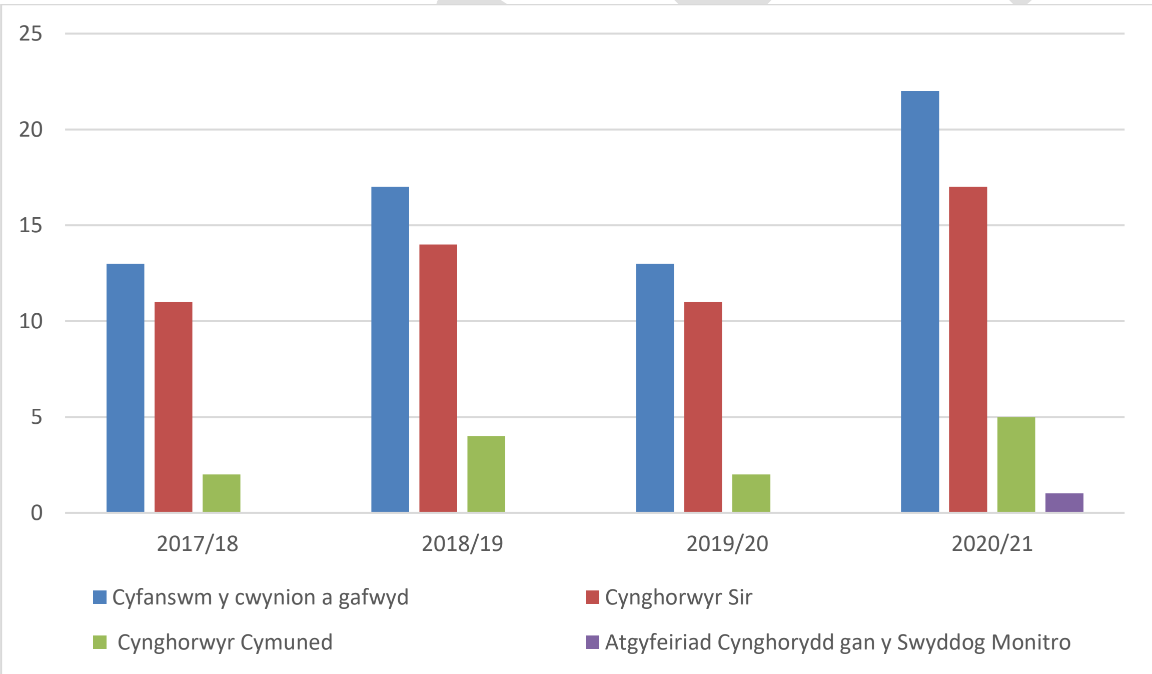

Dylid nodi nad yw cwynion gan Swyddogion yn erbyn Aelodau bob tro yn cael eu gwneud yn uniongyrchol gan y Swyddog dan sylw, gan efallai na fydd yr unigolyn hwnnw yn dymuno gwneud cwyn ffurfiol. Pan gaiff y pryderon eu dwyn i sylw'r Swyddog Monitro/y Prif Weithredwr, ymdrinnir â'r achosion hynny gan y Swyddog Monitro (ac os ydyw'n briodol, gan y Prif Weithredwr) a fydd, o bosib, yn gwneud ymholiadau ac yn rhoi cyngor/cymryd camau fel y bo'n briodol.

Bydd y Swyddog Monitro yn ymchwilio yn ôl yr angen.

<u>2. Hysbysiadau gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru</u>

Hysbyswyd y Swyddog Monitro o'r cwynion canlynol:

BLYNYDDOEDD BLAENOROL

2018/19

O'r cwynion a gafwyd:

7 x gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.

Arweiniodd y rhain at:

	Cyngor Sir	Cyngor Tref/ Cymuned
O'r rhain: Gwrthodwyd Ymchwilio/Caewyd ar ôl ystyriaeth gychwynnol:	4 2	3 3
Rhoddwyd y gorau i'r ymchwiliad:	0 1	0 0
Dim tystiolaeth bod y Cod wedi'i dorri:	1	

Dim rhagor o gamau: 0

O'r rheini yr ymchwiliwyd iddynt:
- Arweiniodd 0 at gosbau ac
- Arweiniodd 0 at ddim cosbau

Roedd y cosbau a roddwyd/camau a gymerwyd yn cynnwys: rhoddwyd cyngor i un o'r aelodau y dylai newid ei ymddygiad

2019/20
Dywedodd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru fod 6 chŵyn

	Cyngor Sir	**Cyngor Tref/ Cymuned**
O'r rhain: **Gwrthodwyd** **Ymchwilio/Caewyd ar ôl ystyriaeth gychwynnol:**	**5** **5**	**1** **0**
Rhoddwyd y gorau i'r ymchwiliad: **Nid oedd angen cymryd camau pellach**	**0** **0** **0**	**1** **0** **1**
Dim tystiolaeth bod y Cod wedi'i dorri: **Torri'n dechnegol**	**0** **1**	**0** **0**

O'r rheini yr ymchwiliwyd iddynt:

- **Arweiniodd 0 at gosbau ac**
- **Arweiniodd 0 at ddim cosbau ."**

BLWYDDYN GYFREDOL 2020/21
Dywedodd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru fod 4 chŵyn

	Cyngor Sir	**Cyngor Tref/ Cymuned**
	2	**2**

O’r rhain: Gwrthodwyd Ymchwilio/Caewyd ar ôl ystyriaeth gychwynnol:	**2**	**x**
Rhoddwyd y gorau i’r ymchwiliad: Nid oedd angen cymryd camau pellach Yn mynd rhagddi: Wedi'i chofnodi fel cyn-asesiad	**1 0 0** **1**	**2 1 0** **1**
Canlyniadau: Dim tystiolaeth bod y Cod wedi’i dorri Torri’r cod yn dechnegol Y cod wedi’i dorri	**0 1 0**	**0 0**

O’r rheini yr ymchwiliwyd iddynt:

- **Arweiniodd 0 at gosbau**
- **Arweiniodd 1 at ddim cosb**

Er Gwybodaeth:
Adroddiad blynyddol Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 2020/21:

DRAFT

E. Cwynion sy’n ymwneud â’r Cod Ymddygiad ac sydd wedi eu cau

Cynghorau Sir/Bwrdeistref Sirol	Caewyd yn dilyn ystyriaeth gychwynnol	Rhoddwyd y gorau i’r ymchwiliad	Dim tystiolaeth bod y Cod wedi’i dorri	Dim angen gweithredu	Atgyfeirio at y Pwyllgor Safonau	Atgyfeirio at y Panel Dyfarnu	Tynnwyd yn ôl	Cyfanswm
Ceredigion		-	-	-	-	-	-	

F. Cod Cwynion Cyngor Tref/Cymuned

Cyngor Tref/Cymuned	Caewyd yn dilyn ystyriaeth gychwynnol	Rhoddwyd y gorau i’r ymchwiliad	Dim tystiolaeth bod y Cod wedi’i dorri	Dim angen gweithredu	Atgyfeirio at y Pwyllgor Safonau	Atgyfeirio at y Panel Dyfarnu	Tynnwyd yn ôl	Cyfanswm
	-	-	-		-	-	-	

Nid yw'r wybodaeth hon ar gael ar ddyddiad ysgrifennu'r adroddiad hwn
.

3.Natur y Cwynion

2017/18-2019:
Roedd mwyafrif y cwynion yn erbyn y Cynghorwyr Sir yn ymwneud â:

- Bwlio
- Diffyg parch/ ystyriaeth/ cwrteisi i eraill
- Diffyg didueddrwydd
- Defnydd amhriodol o bwerau dirprwyedig
- Gwrthdaro buddiannau
- Safonau Ymddygiad, gan gynnwys parcio amhriodol, oedi wrth dalu Treth y Cyngor
- Defnyddio eu sefyllfa fel cynghorwyr i sicrhau mantais
- Datgelu gwybodaeth gyfrinachol
- Methu ag ymateb i ymholiad
- Gweithredu heb awdurdod
- Defnydd amhriodol o bŵer dirprwyedig
- Methu â datgelu buddiant personol/buddiant sy’n rhagfarnu

DRAFT

- Safonau Ymddygiad e.e. parcio amhriodol, sylwadau mewn cyfarfodydd a chyfathrebu amhriodol
- Ceisio amharu ar ddidueddrwydd y swyddogion
- Negeseuon ar y Cyfryngau Cymdeithasol gan y Cynghorwyr e.e. cwynion ynglŷn â'r swyddogion a'r gwasanaethau.
- Penderfyniadau'r Pwyllgor Rheoli Datblygu.

Cynghorwyr Tref/Cymuned
Roedd y cwynion yn cynnwys:
- canfyddiad o ddiffyg tryloywder yng nghyfarfodydd y Cyngor,
- gweithdrefnau amhriodol o ran y cyfarfodydd e.e. pleidleisio, cworwm, methu â chofnodi penderfyniadau mewn modd digonol, methu â chyhoeddi cofnodion a chofrestr buddiannau
- methu â datgelu buddiant personol/buddiant sy'n rhagfarnu
- gwahaniaethu

Roedd modd priodoli rhai o'r cwynion uchod i weithredoedd/diffygion y clercod.

<u>2019/20</u>
Roedd mwyafrif y cwynion yn erbyn Cynghorwyr Sir yn ymwneud â honiadau o:
- Negeseuon ar y Cyfryngau Cymdeithasol gan y Cynghorwyr
- Methu â datgelu buddiant
- Defnydd amhriodol o bwerau dirprwyedig
- Diffyg parch/ ystyriaeth/ cwrteisi i swyddogion – gan gynnwys cyfarfodydd y Pwyllgor Rheoli Datblygu/Craffu
- Diffyg parch at Gadeirydd cyfarfod cyhoeddus-Pwyllgor Craffu
- sylw amhriodol ynglŷn â'r Swyddogion

<u>2020/21</u>
- Negeseuon ar y Cyfryngau Cymdeithasol gan y Cynghorwyr
- Ymddygiad amhriodol
- Diffyg parch/ystyriaeth/agwedd
- Penderfyniad cynllunio
- rhegi
- Rhoi enw drwg i'r Cyngor
- Diwylliant gwael

- Methu â datgelu buddiant
- Niwsans/aflonyddu
- Ymosodiad corfforol
- methu â datgelu buddiannau sy’n rhagfarnu
- datgelu gwybodaeth gyfrinachol
- methu â gweithredu

Cynghorwyr Tref/Cymuned
Roedd cwynion yn erbyn Cynghorwyr Tref/Cymuned yn cynnwys:
- canfyddiad o ddiffyg tryloywder yng nghyfarfodydd y Cyngor,
- gweithdrefnau amhriodol o ran y cyfarfodydd e.e. pleidleisio, cworwm, methu â chofnodi penderfyniadau mewn modd digonol, methu â chyhoeddi cofnodion a chofrestr buddiannau
- methu â datgelu buddiant personol/buddiant sy’n rhagfarnu
- Gwahaniaethu-rhagfarn ar sail rhyw, rhagfarn ar sail oedran
- Euogfarn droseddol
- Methu â hunan-adrodd honiadau/euogfarnau troseddol
- Diwylliant gwael
- rhegi
- Diffyg parch/ystyriaeth/agwedd
- Ymddygiad bygythiol

Roedd modd priodoli rhai o’r cwynion uchod i weithredoedd/diffygion y clercod.

<u>4. Cyngor y Swyddog Monitro</u>
Mae'r Swyddog Monitro yn rhoi cyngor anffurfiol ar lafar yn rheolaidd, neu'n ysgrifenedig i Gynghorwyr Sir ar amrywiol faterion yn y Cod ymddygiad gan gynnwys buddiannau personol/buddiannau sy'n rhagfarnu. Rhoddir y cyngor hwn ar lafar, neu'n ysgrifenedig.

Gall cyngor fod yn fesur ataliol, neu wrth ragweld toriad posib o’r Cod Ymddygiad, neu yn dilyn toriad o’r Cod Ymddygiad wrth ystyried lliniaru. Weithiau gellir rhoi cyngor i Gynghorwyr Tref/Cymuned Cynghorwyr Tref/Cymuned Disgwylir y bydd Cynghorwyr Tref/Cymuned yn ymgynghori â'u clerc yn y lle cyntaf.

Mae’r ymholiadau yn cynnwys cyngor ynglŷn â’r canlynol:
- Proses/gweithdrefn cyfarfod
- gwrthdaro buddiannau
- torri'r Cod Ymddygiad
- proses i wneud cwyn

Mae'r mwyafrif o Gynghorau Tref/Cymuned yn ardal Ceredigion wedi ymaelodi ag Un Llais Cymru y gall clercod ofyn am gyngor ganddynt.

2018-19
Rhoddodd y Swyddog Monitro:

Cynghorwyr Sir

cyngor anffurfiol- niferus/amrywiol. .

- cyngor ffurfiol : 5
- rhybuddion anffurfiol: 0
- rhybuddion ffurfiol (e-bost/llythyr): 1

Cynghorau Tref/Cymuned

- Cyngor anffurfiol y Swyddog Monitro a roddwyd i glercod:
- anffurfiol 5
- ffurfiol 0
- Cyfarfodydd wyneb yn wyneb ag aelodau o'r cyhoedd: 1
- Cynhaliwyd cyfarfod wyneb yn wyneb â chlerc Tref/cymuned: 1
- Proses/gweithdrefn cyfarfod
- gwrthdaro buddiannau

2019-20
Rhoddodd y Swyddog Monitro:
Cynghorwyr Sir

- cyngor anffurfiol- niferus/amrywiol.
- cyngor ffurfiol : 3
- rhybuddion anffurfiol: 2
- rhybuddion ffurfiol (e-bost/llythyr): 1

  Mae rhai materion a ystyriwyd gan y swyddog Monitro yn ymwneud â chyngor rhagataliol gan y swyddog Monitro mewn perthynas â datgelu buddiannau:
  X 6.

Roedd y cosbau'n cynnwys:

- ymddiheuriad aelod yn ysgrifenedig i'r swyddog neu'r aelod
- ymddiheuriad aelod i'r swyddog neu'r aelod mewn cyfarfod cyhoeddus

DRAFT

Cynghorau Tref/Cymuned

Ceir hefyd rhoi cyngor i glercod i Gynghorau Tref/cymuned, dros y ffôn, e-bost neu wyneb yn wyneb. Mae'r mwyafrif o Gynghorau Tref/Cymuned yn ardal Ceredigion wedi ymaelodi ag Un Llais Cymru

Cyngor anffurfiol y Swyddog Monitro a roddwyd i glercod:

- Anffurfiol (ffôn/e-bost):)2
- cyfarfodydd ag aelodau o'r cyhoedd: 0

.

Mae’r ymholiadau yn cynnwys cyngor ynglŷn â’r canlynol:

- Proses/gweithdrefn cyfarfod cyhoeddus
- gwrthdaro buddiannau
- ymddygiad cynghorydd

2020-21

- cyngor anffurfiol- niferus/amrywiol.
  Mae rhai materion a ystyriwyd gan y swyddog Monitro yn ymwneud â chyngor rhagataliol gan y Swyddog Monitro mewn perthynas â datgelu buddiannau
- cyngor ffurfiol : 4
- rhybuddion anffurfiol: 1
- rhybuddion ffurfiol (e-bost/llythyr): 1
- Gweithdrefn Penderfynu Lleol: 1

Rhoddwyd cyngor hefyd i glercod Cynghorau Tref/Cymuned, ac aelodau'r cyhoedd.

5. Y Pwyllgor Moeseg a Safonau -Paneli Gwrandawiadau

- Ni atgyfeiriwyd yr un achos a oedd yn ymwneud â Chynghorydd Cyngor Sir Ceredigion at y Pwyllgor yn ystod 2020/21.

- Ni atgyfeiriwyd yr un achos a oedd yn ymwneud â’r Cynghorau Tref/Cymuned at y Pwyllgor yn ystod 2020/21.

6.Panel Dyfarnu Cymru

- Ni atgyfeiriwyd yr un achos a oedd yn ymwneud â Chyngor Sir Ceredigion gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru at Banel Dyfarnu Cymru yn ystod 2020/21.

DRAFT

- Ni atgyfeiriwyd yr un achos a oedd yn ymwneud â Chynghorau Tref/Cymuned Ceredigion at Banel Dyfarnu Cymru yn ystod 2020/21.

7. Atgyfeiriadau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru at y Swyddog Monitro i ymchwilio iddynt yn ystod 2020/21

Ni atgyfeiriodd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru'r un achos at y Swyddog Monitro yn ystod 2020/21.

2020/21

Crynodeb

- Mae safon ymddygiad Aelodau Cyngor Sir Ceredigion i'w ganmol yn gyffredinol.
- Cafwyd cwynion gan Aelodau yn erbyn Aelodau.
- Er bod bwlio, bygythiadau a/neu ddiffyg parch/cwrteisi yn parhau'n broblem, mae'r berthynas rhwng Swyddogion Cyngor Sir Ceredigion a'r Aelodau wedi gwella, a bu llai o achosion o fwlio, bygythiadau a/neu ddiffyg parch/cwrteisi nag o'r blaen.
- Mae'r Cynghorwyr gan fwyaf yn ymwybodol o'r angen i ddatgelu buddiannau gan wneud hynny mewn modd amserol a phriodol. Gofynnir am gyngor oddi wrth y Swyddog Monitro ar yr adegau priodol.
- Mae'r defnydd o'r cyfryngau cymdeithasol fel fforwm i Gynghorwyr wneud sylwadau/mynegi barn yn parhau i gynyddu. Mae hyn ar rai achlysuron wedi rhoi enw drwg i'r Cyngor.
- Mae'r Swyddog Monitro yn parhau i argymell bod yr holl Aelodau yn cael hyfforddiant gloywi ar y cyfryngau cymdeithasol, ynghyd â diogelu data (gan gynnwys cyfrifoldeb y Cynghorwyr fel rheolwyr data).
- Er gwaethaf y ffaith bod llai o gyfarfodydd cyhoeddus wedi'u cynnal yn ystod y cyfnod Covid, bu cynnydd bach yn nifer y ceisiadau am ollyngiadau yn ystod 2020/21.
- Fel mewn blynyddoedd blaenorol, nododd y Swyddog Monitro y byddai rhai o'r Cynghorwyr Sir yn elwa o hyfforddiant gloywi /hyfforddiant ychwanegol ynglŷn â diogelu
- Mae angen i'r Aelodau fod yn fwy ymwybodol o'r angen i:
    - ystyried a oes ganddynt fuddiant, a
    - datgelu buddiannau wrth gyfathrebu/gohebu â swyddogion.

8. Gohebiaeth gydag Arweinwyr y Grwpiau

- Cylchredwyd ymgynghoriad ar y canllawiau drafft newydd gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar y Cod Ymddygiad i Arweinwyr y Grwpiau; ynghyd â chrynodeb o'r newidiadau trwy e-bost ar 19 Chwefror 2021. Gofynnwyd am sylwadau ar ei gynnwys erbyn 05 Mawrth 2021.
- Cylchredwyd Hysbysiad o Benderfyniad Panel Dyfarnu Cymru yn ymwneud â'r Cynghorydd Kevin O'Neill, Arweinydd yng Nghyngor Bwrdeistref Merthyr Tudful trwy e-bost ar 12 Ionawr 2021. Er mwyn hyrwyddo'r ddyletswydd newydd i gymryd camau rhesymol i hybu a chynnal ymddygiad o safon uchel (o Fai 2022), argymhellwyd bod Arweinwyr y Grwpiau yn dwyn y penderfyniad i sylw aelodau eu grŵp.

9. Diweddariad blynyddol ar y Gofrestr Buddiannau

Cylchredwyd e-bost dyddiedig 29 Ebrill 2020 gan y Swyddog Monitro at yr Aelodau yn gofyn iddynt gynnal adolygiad blynyddol o'u Llyfryn Cofrestr Buddiannau, ar ddiwedd y flwyddyn ariannol. Felly gofynnwyd i'r aelodau adolygu fersiwn ar-lein eu Cofrestr Buddiannau am y flwyddyn gyfan 2019/20 (1/4/19-31/3/20):

- Os nad oedd dim buddiannau/newidiadau newydd, e-bostiodd yr Aelodau i gadarnhau "Dim newidiadau."
- Os oedd diddordebau/newidiadau newydd, e-bostiodd yr Aelodau i gadarnhau bod newidiadau, a rhoi manylion y newidiadau hyn.

Ail-lofnodwyd ac ail-ddyddiwyd y llyfrynnau gwreiddiol ac adolygwyd pob ateb, a llyfryn gan y Swyddog Monitro

Arolygir y trefniadau hyn yn rheolaidd gan archwilwyr.

10. Covid 19 – Grantiau busnes

Gofynnwyd i bob Cynghorydd, a/neu aelod annibynnol cyfetholedig, wneud datganiad os oeddent hwy, neu unrhyw un sy'n ymwneud â rhedeg a/neu reoli busnes yn gyffredinol, (neu rywun sy'n bartner personol agos iddynt), hyd eithaf eu gwybodaeth, wedi gwneud cais am Grant Cymorth i Fusnesau, Grantiau Cyfnod Clo Uwch ar gyfer busnesau neu Gronfa Busnes Cyfyngiadau Grant Trethi Annomestig ar gyfer busnesau. Gofynnwyd am bob datganiad erbyn dyddiad cau'r ceisiadau.

Cylchredwyd yr e-byst canlynol i'r Aelodau:-

- Grant cymorth i fusnesau Covid 19- 07 Gorffennaf 2020
- Grantiau Uwch Cyfnod Clo Covid 19 i fusnesau - 28 Hydref 2020
- Cronfa Busnes Cyfyngiadau Covid 19 Grantiau Trethi Annomestig ar gyfer busnesau – 14 Rhagfyr 2020

11. Cofrestr Lletygarwch

Yn ystod 2020/21 ni chafwyd dim datganiadau lletygarwch gan Gynghorwyr.

DRAFT

7

Blaenoriaethau'r Dyfodol

Y meysydd blaenoriaeth y bydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau yn eu hystyried yn 2021/22

- Hyfforddiant ynghylch y Cod Ymddygiad ar gyfer Cynghorwyr Sir a Chynghorwyr Tref a Chymuned - Parhau i gynnig hyfforddiant i glystyrau o Gynghorau Tref a Chymuned nad oedd eu Clercod a'u Cynghorwyr wedi ymateb i'r cynnig o hyfforddiant a/neu a oedd wedi gofyn am hyfforddiant
- Cyfarfod Blynyddol gydag Arweinwyr y Grwpiau Gwleidyddol
- Diweddaru Cofrestr Buddiannau'r Aelodau ar y System Gwasanaethau Democrataidd newydd, Modern.gov
- Bod y Pwyllgor yn mabwysiadu dull gweithredu rhagweithiol o ran cydweithio â sefydliadau perthnasol eraill yn y maes safonau gan ddysgu am yr arferion gorau
- Bod Aelodau'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn mynychu cyfarfodydd Pwyllgorau'r Cyngor i ddod yn gyfarwydd â'r trafodion a'r ymddygiad ac arsylwi arnynt.
- Recriwtio dau aelod annibynnol-i fod yn eu lle erbyn 25/9/21
- Ystyried a gweithredu newidiadau a nodir yn Neddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 -materion sy'n berthnasol i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau:
  Rhan 4 adrannau Adran 62 Roedd ymddygiad aelodau yn gosod dyletswyddau ychwanegol ar arweinwyr grwpiau gwleidyddol fel a ganlyn:

Cynghorau Sir a Chynghorau Bwrdeistref Sirol: dyletswyddau ar arweinyddion grwpiau gwleidyddol mewn perthynas â safonau ymddygiad

(1)Rhaid i arweinydd grŵp gwleidyddol sy'n cynnwys aelodau o gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru—

DRAFT

(a)gymryd camau rhesymol i hybu a chynnal safonau uchel o ran ymddygiad aelodau’r grŵp hwnnw, a

(b)chydweithredu â phwyllgor safonau’r cyngor (ac unrhyw is-bwyllgor i’r pwyllgor hwnnw), o ran arfer swyddogaethau’r pwyllgor safonau.

(2)Wrth gydymffurfio ag isadran (1), rhaid i arweinydd grŵp gwleidyddol roi sylw i unrhyw ganllawiau ynghylch y swyddogaethau o dan yr isadran honno a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru.

(3) “(2A)Mae gan bwyllgor safonau cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru hefyd swyddogaethau penodol—

(a)monitro i ba raddau mae arweinyddion grwpiau gwleidyddol ar y cyngor yn cydymffurfio â’u dyletswyddau o dan adran 52A(1), a

(b)chynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi arweinyddion grwpiau gwleidyddol ar y cyngor ynghylch materion sy'n ymwneud â'r dyletswyddau hynny.”

Daw'r darpariaethau hyn i rym o fis Mai 2022.

DRAFT

8

Mynychu cyfarfodydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau / Cysylltu â ni

Mynychu cyfarfodydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau

Mae'r Cyngor yn awyddus i weld Aelodau'r cyhoedd yn mynychu cyfarfodydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau

Ac eithrio eitemau cyfrinachol, cynhelir yr holl fusnes yn gyhoeddus.

Cyhoeddir yr holl bapurau agenda cyhoeddus ar-lein 3 diwrnod gwaith cyn y cyfarfod http://www.ceredigion.gov.uk/eich-cyngor/cynghorwyr-a-phwyllgorau/pwyllgorau/

Cysylltwch â ni

Os hoffech chi wybod mwy am y Pwyllgor Moeseg a Safonau neu wneud sylwadau neu awgrymiadau, cysylltwch â ni:

Moeseg a Safonau
Gwasanaethau Democrataidd, Neuadd Cyngor Ceredigion, Penmorfa, Aberaeron, SA46 0PA

01545 570881
moesegasafonau@ceredigion.gov.uk

Swyddog Monitro'r Cyngor:
Swyddog Monitro
Cyngor Sir Ceredigion
Penmorfa
Aberaeron
Ceredigion
SA46 0PA
01545 570881

DRAFT

E-bost: SwyddogMonitro@ceredigion.gov.uk
<mailto:MonitoringOfficer@ceredigion.gov.uk>

Yr Ombwdsmon

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
1 Ffordd yr Hen Gae
Pencoed
Pen-y-bont ar Ogwr CF35 5LJ
Ffôn: 0300 790 0203 (pris galwad leol)
Ffacs: 01656 641199
E-bost: holwch@ombwdsmon.cymru
Gwefan: www.ombwdsmon.cymru

DRAFT